

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ ПОРТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Базутко Олександр Вікторович

здобувач ступеню магістра спеціальності 051 «Економіка»

Одеський національний морський університет, Україна

Досягнення достатнього рівня безпеки, як на макроекономічному рівні, так і на мікроекономічному рівні є завжди актуальним. Серед існуючих видів безпеки – державної, політичної, воєнної, технологічної, екологічної, гуманітарної, демографічної – особливе місце посідає економічна безпека. Сучасні умови, в яких працюють українські стивідорні компанії, стають усе більш бурхливі, мінливі й непередбачувані. Така ситуація змушує створювати глибокі організаційні зміни у своїх системах економічної та фінансової безпеки.

Фінансова безпека, як основна складова економічної безпеки, «представляє собою досягнення найбільш ефективного використання ресурсів, забезпечення високої фінансової ефективності роботи, фінансової стійкості і незалежності підприємства» [1, с. 228].

Теоретичні, методологічні та методичні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства досить активно обговорюються науковцями. Серед науковців, що досліджували систему економічної та фінансової безпеки підприємств портової діяльності вважаємо виділити таких: М. О. Бойко, О. В. Корецька, С. В. Онешко, Н. В. Хотєєва, Л. П. Чиж, Л. В. Ширяєва. Доробком зазначених науковців можна вважати обґрунтовану сутність поняття фінансової безпеки з урахуванням особливостей діяльності підприємств портової сфери, а також сформовані методичні засади щодо оцінки її рівня з використанням різноманітних підходів та методів. При цьому, низка питань, пов'язаних із формуванням методичних засад оцінки задля забезпечення фінансової безпеки є недостатньо розглянутими.

На теперішній час, наряду з існуючими сформованими методологічно-методичними основами оцінки фінансової безпеки підприємств портової діяльності, є вкрай необхідним використання інструментів швидкого реагування на вплив негативних факторів, що виникають у бізнес-процесах підприємства. Так, «В умовах непередбачуваності зовнішнього середовища та дії специфічних ринкових відносин, діяльність підприємств портової сфери вимагає розробки системи захисту їх економічних інтересів» [2, с. 256]. Перелік факторів впливу на фінансову діяльність підприємства є досить різноманітним, у загальному переліку традиційно виділяють зовнішні (макро-) та внутрішні (мікро-) фактори [3, 4]. «При цьому важливо виділити зовнішні ризики, які визначаються макроекономічною ситуацією (загальний спад обсягів виробництва в країні, збільшення рівня інфляції, недосконалість і нестабільність податкового законодавства, зменшення рівня реальних доходів і купівельної спроможності населення) та внутрішні ризики, які залежать від самого підприємства (некваліфікований менеджмент, надмірна прихильність керівництва до ризикових операцій, невірна оцінка фінансово-економічного стану партнерів, нестабільний фінансовий стан та ін.)» [4, с. 6].

Сучасні напрями удосконалення методики оцінки фінансової безпеки підприємств портової діяльності, з нашої точки зору, умовно можливо розподілити на теоретичні та практичні. У даному дослідженні сформулюємо проблематику

теоретичного напрямку (рис. 1).

Напрями удосконалення			
необхідність доповнення спектру дослідження фінансової безпеки з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства	підвищення вимог щодо удосконалення методичних підходів при формуванні фінансової стратегії підприємств портової інфраструктури на основі SWOT-аналізу	необхідність подальшого розширення інструментарію кількісної оцінки рівня фінансового ризику	недостатність методичних розробок в частині інформаційно-аналітичного забезпечення щодо організаційно-технологічних характеристик підприємства

Рис. 1. Напрями удосконалення методики оцінки фінансової безпеки підприємств портової діяльності
узагальнення автора

Розглянемо перелічені аспекти більш детально.

Важливого аспекту набуває розширення спектру дослідження фінансової безпеки з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства. При цьому необхідно мати на увазі, що стратегічний розвиток портів необхідно пов'язувати з майбутнім структурним визначенням вантажопотоку, а також враховувати цільовий орієнтир на підвищення рівня конкурентоспроможності українських портів у Чорноморсько-Азовському регіоні. Врахування фактору еволюційного розвитку портів на сучасному етапі, який пов'язаний з перетворення портів із звичайних пунктів перевалювання вантажів та обслуговування пасажирів на великі дистриб'юторські вузли та промислово-логістичні центри – дає змогу зробити висновок про напрями зміни вектору розвитку українських портів.

Реалізація цього завдання можлива за умови врахування попередніх негативних тенденцій щодо неефективного розвитку та втрати позицій українських державних стивідорних компаній на ринку портових послуг. Так, з початку фінансової кризи 2008 року всі країни зосередили свої зусилля на пошуку ефективних рішень задля формування оптимізаційних умов доставки товарів, а в Україні портові податки та тарифи на доставку вантажів були значно збільшені, що є значною перешкодою для формування достатнього рівня конкурентоспроможності національних портів на ринку портових послуг.

У теоретичному аспекті удосконалити методичні підходи щодо формування фінансової стратегії підприємств портової інфраструктури можливо на основі проведення SWOT-аналізу, який дозволяє сформувати стратегічні напрямки розвитку та розробити модель стратегії розвитку конкурентоспроможності підприємств портової інфраструктури, яка забезпечить умови для адаптації їх в нестабільних економічних умовах.

Розробити та обґрунтувати систему заходів для формування стратегії підприємства можливо за допомогою встановлення взаємозв'язків між сильними й слабкими сторонами підприємства й зовнішніми можливостями та загрозами (розгляд зовнішніх елементів оточення підприємства). Важливий доробок аналізу зовнішнього середовища – виявлення існуючих і потенційних можливостей і загроз, з якими стикається підприємство. Виникнення можливостей обумовлюється тенденціями здатними привести до значного зростання обсягів реалізації і прибутку. З позиції розширення аналітичних можливостей аналізу зовнішнього середовища можливо виявлення та формування внутрішніх резервів підприємства, які будуть використані для розробки стратегічних напрямів подолання кризових ситуацій, що

мають найвагоміший вплив та ефективну реалізацію фінансової стратегії. Виходячи з цієї точки зору наголосимо, що SWOT-аналіз є надзвичайно важливим у процесі формування стратегії підприємства портової інфраструктури. Реалізація SWOT-аналізу на практиці дає змогу перетворити власні слабкі сторони в сильні та усунути зовнішні загрози за рахунок наявних можливостей.

З теоретичної точки зору розширення інструментарію кількісної оцінки рівня фінансового ризику підприємства також є вагомою складовою аналітичного оцінювання. Фінансові ризики діяльності будь-якого підприємства у найбільш простому випадку кількісно доцільно оцінювати за допомогою таких показників: дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації. Наряду з аналізом фінансового стану та визначення рівня фінансової безпеки кількісна оцінка дозволяє відокремити проблемні моменти життєдіяльності підприємства та акцентувати увагу на заходах мінімізації чи ліквідації фінансових ризиків.

Кількісна оцінка фінансових ризиків дає можливість складати карту ризиків. «Основна мета процесу полягає в отриманні на виході переліку ризиків, які розташовані у порядку зменшення суттєвості» [5, с. 239].

Наступною складовою проблемних аспектів, що на наш погляд не в достатній мірі опрацьована у теоретичному плані, є формування інформаційно-аналітичного забезпечення щодо організаційно-технологічних характеристик підприємства. Характеристика підприємства в частині організаційного та технологічного аспектів дає можливість визначити підґрунтя формування грошово-кредитної, боргової, валютної та інвестиційної безпеки підприємства, як складових фінансової безпеки, що є актуальним задля її оцінки. Крім того, це має велике значення для оцінки внутрішньовиробничої функціональної складової та є на попередньому етапі основою для визначення фінансово-економічного стану суб'єкта господарювання з подальшою оцінкою фінансової стійкості, платоспроможності та динаміки й структури джерел фінансування.

Висновки. У дослідженні виділені сучасні проблемні аспекти оцінки фінансової безпеки підприємств портової діяльності теоретичного характеру, серед яких: необхідність доповнення спектру дослідження фінансової безпеки з урахуванням стадії життєвого циклу підприємства; удосконалення методичних підходів оцінки на основі SWOT-аналізу та формування відповідної інформаційно-аналітичного забезпечення; розширення інструментарію кількісної оцінки рівня фінансового ризику.

Список використаних джерел:

1. Бойко М. О. Оцінка фінансової складової економічної безпеки підприємств портової галузі. *Проблеми розвитку транспорту і логістики: VII Міжнародна науково-практична конференція*, 26–28 квітня 2017. Одеса, 2017. С. 228–230.
2. Ширяєва Л. В., Корецька О. В. Моделювання індикаторного підходу до оцінки фінансово-економічної безпеки стивідорних компаній. *Розвиток методів управління та господарювання на транспорті*. 2019. № 3(68). С. 137–148. DOI: <https://doi.org/10.31375/2226-1915-2019-3-136-148>.
3. Онешко С. В. Особливості побудови системи управління економічною безпекою в портовій діяльності. *Проблеми розвитку транспорту і логістики: VII Міжнародна науково-практична конференція*, 26–28 квітня 2017. Одеса, 2017. С. 257–259.
4. Бойко М. А. Ризики стивідорної компанії в системі забезпечення економічної безпеки. *Молодий вчений*. № 9 (36). 2016. С. 5–10.
5. Онешко С. В., Бойко М. О. Контролінг стивідорної діяльності: навчальний посібник. Одеса: Астропринт, 2019. 268 с.